

Мр Милена Ђорђевић
асистент, Правни факултет Универзитета у Београду

Мере заштите од прекомерног увоза

Резиме

У овом чланку аутор анализира појам и услове за примену мера заштите од прекомерног увоза у светлу правила Светске трговинске организације и уједно права.

Аутор критички разматра правила постојећа за примену заштитних мера новог Закона о спољној трговинском пословању Републике Србије, уз предлоге одговарајућих измена.

На крају, аутор даје препоруке за правилну и одмерену примену наших прописа из ове области.

Кључне речи: ГАТТ, повећани увоз, озбиљна штета, домаћа индустрија, постојеће и привремене мере.

УВОДНЕ НАПОМЕНЕ. Средином 20. века обележила је борба за либерализацију и мултилатерализацију светске робне размене која је резултирала доношењем Општег споразума о царинама и трговини 1947. године (енг. *General Agreement on Tariffs and Trade*).¹⁾ Како су у то време високе царине биле основна препрека слободној трговини, то су и почетни напори либерализације међународне трговине били усмерени на смањење царинских препрека, уз

уважавање принципа највећег повлашћења и националног третмана. С друге стране, смањење царинских ограничења пратио је тренд пораста броја нецаринских препрека (енг. *non-tariff barriers*) које су се показале као већа опасност по слободну трговину од високих царина.²⁾

Уместо укинутим или сниженим царинама непожељан увоз стране робе ефикасно је спречаван на низ других начина, нпр. техничким прописима или стандардима, правилима о царинском вредновању, па и антидампиншким и компензаторним дажбинама и мерама заштите од прекомерног увоза.

Правила ГАТТ-а показала су се превише уопштеним, те самим тим и подложним различитим тумачењима земаља чланица, да би омогућавала ефикасну борбу против протекционистичке политике појединих земаља. Из тог разлога је пажња међународне заједнице 70-их и 80-их година прошлог века преусмерена на решавање проблема нецаринских препрека слободној трговини. Резултат ових напора је доношење, а касније и новелирање, посебних кодекса којима се детаљно регулише примена мера трговинске политике.³⁾

У стручној литератури из ове области доводи се у питање колико су ови кодекси заиста допринели либерализацији међународне трговине. Статистички подаци указују на приметан пораст примене мера трговинске политике у последње две деценије у односу на претходни период.⁴⁾ То често води квалификацији протекционистичког понашања. О протекционизму, између осталог, може бити речи и приликом избора једне од могућих мера трговинске политике. Статистика показује да се у пракси далеко чешће примењују антидампиншке⁵⁾ и компензаторне мере од мера заштите од прекомерног увоза.⁶⁾ Ово можда због блажих услова који морају бити испуњени, али, свакако и због могућности индивидуализације мера према конкретном учиниоцу. Наиме, док се мере заштите од прекомерног увоза

1. На Конференцији УН у Хавани 1947. године састали су се представници 53 земље света с циљем формирања Међународне трговинске организације. Иако у овим напорима нису успели, сачињен је текст ГАТТ-а, који су у Женеви потписали представници 23 земље. Више о томе видети: J. Jackson, *The World Trading System, Law and Policy of International Economic Relations*, The MIT Press, Cambridge, Massachusetts, 2002, стр. 35-43.
2. Више о томе видети: J. Jackson, наведено дело, стр. 139-142.
3. Ради се, пре свега, о следећим мерама: антидампиншке дажбине (енг. *antidumping duties*), компензаторне дажбине (енг. *countervailing duties*) и мере заштите од прекомерног увоза (енг. *safeguard measures*).
4. На пример, у било којој години протекле две деценије примењено је више антидампиншких мера широм света него за читав период између 1947. и 1970. године (видети: Z. Zarnic, *Antidumping*, доступно на: <http://willmann.bwl.uni-kiel.de/~gerald/awsem-02/zarnic.pdf>). Само у периоду између 1. јула 2004. године и 30. јуна 2005. године изречено је 282 привремених и коначних мера у антидампиншким поступцима у 24 земље чланице Светске трговинске организације. Посебно забрињава чињеница што се претежан број антидампиншких мера предузима према земљама у развоју (видети: A. Sapir, *Some Ideas for Reforming the Community Anti-Dumping Instrument*, 11. јул 2006, стр. 3, доступно на: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/august/tradoc_129815.pdf
5. Више о дампингу и условима за примену антидампиншких мера у нашем праву видети: М. Ђорђевић, *Дампинг, Право и привреда* бр. 9-12/2006, Београд, стр. 53-88.

примењују *erga omnes*, дотле се антидампиншке и компензаторне мере примењују само на извознике тј. државе извозника у поступку испитивања.

Тешко је, међутим, повући јасну линију разграничења између протекционизма, с једне стране, и легитимне заштите сопствених економских интереса, с друге стране. Један могући критеријум разграничења представља законитост предузетих мера.⁷⁾ У том смислу, ако се ради о мерама које су донете у складу са правним правилима која регулишу међународну трговинску размену, тешко је аргументовати тврдњу да је ту реч о протекционизму. Међутим, ако у примени ових мера дође до повреде неке правне норме, и сама мера биће оквалификована као протекционистичка. Из тог разлога, даљи напори либерализације међународне трговине морају обезбедити: 1) смањење броја предузетих мера трговинске заштите, 2) њихову усаглашеност са правом међународне трговине и 3) једнообразност њихове примене.

Иако ГАТТ предвиђа више различитих мера трговинске политике предмет овог рада јесу мере заштите од прекомерног увоза (у даљем тексту: заштитне мере), чија је *differentia specifica* изостанак некоректног иступања на тржишту као услова њихове примене.⁸⁾ Полазна тачка у овом раду су решења домаћег права која се тичу услова за примену заштитних мера разматрана у контексту међународних и упоредноправних правила, праксе и одлука Тела за решавање спорова Светске трговинске организације.

ИЗВОР ПРАВА. Одредба којом се предвиђа могућност примене мера заштите од прекомерног увоза први пут се јавља у трговинском споразуму између САД и Мексика 1934. године.⁹⁾ Тринаест година касније ова мера је на једнообразан начин регулисана на глобалном нивоу у виду члана XIX ГАТТ-а из 1947. године. Међутим, педесетогодишња примена овог Споразума је показала да одредбе

6. Примера ради, у периоду од завршетка Токио рунде преговора 1979. године па до 1995. године Европска унија је иницирала чак 550 антидампиншких поступака. У истом периоду покренуто је свега 20 поступака за примену мера заштите од прекомерног увоза (видети: P. Hoeller, N. Girouard, A. Colecchia, *The European Union's Trade Policies and Their Economic Effects: Economics Department Working Papers No. 194*, OECD, Париз, 1998). Према подацима СТО у периоду од 1995-2001. године земље чланице СТО покренуле су 1845 антидампиншких поступака, 143 поступка за примену компензационих мера и свега 65 поступака за примену мера заштите од прекомерног увоза (видети: T. Stewart, A. Dwyer, M. Prado, *Antidumping, Countervailing Duties and Trade Remedies: "Let's Make a Deal"??- Views From a Domestic Practitioner*, *International Lawyer*, бр. 37, 2003, стр. 762).
7. Више о томе видети: М. Илешић, *Антидампинг и друге мере трговинске заштите у праву Европске економске заједнице*, докторска дисертација, Љубљана, 1987, стр. 1-2.
8. Видети: J. Jackson, наведено дело, стр. 177-179; J. Jackson, W. Davey & A. Sykes, *International Economic Relations*, Westgroup, St. Paul, Minn, 1995, стр. 596; М. Илешић, наведено дело, стр. 49. Такође, видети пара. 94. одлуке Апелационог тела СТО у случају *Argentina – Footwear (EC)* (WT/DS121/AB/R) од 14. децембра 1999. године. Све одлуке Тела за решавање спорова СТО коришћене у овом чланку доступне су на: http://docsonline.wto.org/gen_home.asp?language=1&=1
9. *Agreement on Reciprocal Trade*, Dec. 23, 1942, U. S. -Mex. Art XI, 57 Stat. 833, стр. 845-46.

члана XIX нису довољне како би се спречила пракса појединих држава да применом тзв. "мера сиве зоне" ограничавају увоз појединих производа.¹⁰⁾ Из тог разлога су земље потписнице ГАТТ-а, као један од резултата Уругвајске рунде преговора, донеле посебан Споразум о мерама заштите од прекомерног увоза (у даљем тексту: СТО Споразум о заштитним мерама)¹¹⁾ којим је детаљно регулисан поступак и услови примене ових мера трговинске политике, а у складу са чланом XIX ГАТТ-а као његовом полазном основом.

Иако је СФРЈ ратификовала ГАТТ још 1966. године,¹²⁾ детаљнија процедура за примену ових мера на нашим просторима до недавно није постојала.¹³⁾ Доношењем новог Закона о спољнотрговинском пословању (у даљем тексту: Закон)¹⁴⁾ и Уредбе о ближним условима за примену мера заштите од прекомерног увоза (у даљем тексту Уредба)¹⁵⁾ први пут су у нашем праву детаљније уређена правила за примену мера заштите од прекомерног увоза.¹⁶⁾

Према подацима Светске трговинске организације (у даљем тексту: СТО), посебна правила о мерама заштите од прекомерног увоза данас постоје у преко 110 земаља света.¹⁷⁾

ПОЈАМ. Мере заштите од прекомерног увоза су такве мере које се уводе онда када услед непредвиђеног развоја околности дође до повећаног увоза поједине робе у тој мери да се наноси озбиљна штета или прети опасност од настанка озбиљне штете домаћој производњи исте, сличне или непосредно конкуретне робе, а у циљу отклањања такве штете или опасности да до ње дође.¹⁸⁾

10. Реч је о следећим мерама: добровољно ограничење извоза (енг. *voluntary export restraints*), аранжмани о уређењу тржишта (енг. *orderly marketing agreements*), системи надзора над увозним или извозним ценама, надзор над увозом или извозом, обавезујући увозни картели, издавање увозних и извозних дозвола на дискреционој основи и сл. Одредба члана 11. 1. б. СТО Споразума о мерама заштите од прекомерног увоза изричито забрањује примену ових мера.
11. WTO Safeguards Agreement, доступан на: http://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/25-safeg.doc
12. Југославија је ратификовала ГАТТ 26. 7. 1966. године (објављен у Службеном листу СФРЈ – Међународни уговори, бр. 12/66). Више о односу Југославије и ГАТТ видети: Р. Ђуровић, Међународно привредно право, Савремена администрација, Београд 2004, стр. 86-88.
13. Изменама из 1998. године тада важећег Закона о спољнотрговинском пословању (Службени лист СРЈ бр. 46/92, 24/94, 28/96, 29/97, 59/98, 44/99, 53/99, 73/00 и 23/01) отворена је могућност примене мера заштите од прекомерног увоза, али је изостала и детаљнија процедура. Сва правила о овој мери трговинске политике налазила су се у свега три става једног члана (члан 59. Закона).
14. Службени гласник РС, бр. 101/2005.
15. Службени гласник РС, бр. 36/2006.
16. За разлику од претходног, нов Закон прописује правила поступка за примену мера заштите од прекомерног увоза у 10 чланова (једна осмина од укупног броја чланова), а Уредба о ближним условима за примену мера заштите од прекомерног увоза у 19 чланова.
17. Видети: World Trade Organization, Annual Report 2006, стр. 35, доступно на: http://www.wto.org/english/res_e/booksp_e/anrep_e/anrep06_e.pdf
18. Упореди: члан 56. Закона, члан XIX ГАТТ-а и члан 2. СТО Споразума о заштитним мерама.

Мере заштите од прекомерног увоза представљају дозвољени изузетак од примене правила ГАТТ-а и тако преузетих обавеза,¹⁹⁾ и јављају се у форми: а) количинског ограничења увоза одређене робе или б) увођења додатне увозне дажбине на увоз одређене робе.²⁰⁾ Као и сваки изузетак, и овај треба уско тумачити, те би примену ових мера требало дозволити само на одређено време²¹⁾ и у складу са законом прописаном процедуром, а ради пружања нужне заштите домаћег тржишта које је изложено озбиљној штети. Уосталом, на привремени карактер заштитних мера указује и чињеница да су оне, у систему старог Закона о спољнотрговинском пословању,²²⁾ биле регулисане у поглављу које је носило назив "Привремене мере."

Економски разлози постојања заштитних мера налазе се у потреби олакшања поступка прилагођавања земаља са високим нивоом заштите домаћег тржишта либералним условима трговине које предвиђа ГАТТ.²³⁾ Економски разлози, међутим, нису једини који су довели до појаве члана XIX у тексту ГАТТ-а. По мишљењу неких аутора, политички разлози су суштински разлози који стоје иза постојања ове одредбе.²⁴⁾ Реч је, наиме, о покушају "куповине гласова" моћних индустријалаца на домаћем тржишту који страхују од претеране либерализације међународне трговине.²⁵⁾

Примена мера заштите од прекомерног увоза у систему Светске трговинске организације, иако изузетак од принципа неометане слободе трговине, не дозвољава и кршење основних принципа СТО, као нпр. принципа најповлашћеније нације. Зато се у примени ових мера не сме вршити дискриминација међу земљама чланицама.²⁶⁾ Додатно, све чланице СТО су у обавези да пре примене заштитне

19. В. Стојиљковић, Међународно привредно право, ИП Јустинијан, Београд 2003, стр. 83.

20. Видети: Van Bael & Bellis, *Anti-Dumping and Other Trade Protection Laws of the EC*, Kluwer Law International Hague, 2004, стр. 632; члан 55. Закона.

21. Van Bael & Bellis, наведено дело, стр. 663.

22. Службени лист СРЈ, бр. 46/92, 16/93, 29/97, 59/98, 44/99, 53/99, 73/00 и 23/01.

23. J. Jackson, наведено дело, стр. 176; J. Jackson, W. Davey & A. Sykes, наведено дело, стр. 598-99; G. Wilson, *The Rational, Operations and Prospects of GATT Article XIX*, Лондон 1998, доступно на: <http://www.garretwilson.com/essays/economics/gattarticlexix.html>

24. A. Sykes, *The Safeguard Mess: A Critique of WTO Jurisprudence*, John M Olin Law & Economics Working Paper No. 187 (2nd series) University of Chicago Law School, мај 2003, стр. 1-2, доступно на: <http://www.uchicago.edu/Lawecon/index.html>; Y. S. Lee, *Safeguard Measures In World Trade: The Legal Analysis*, Aspen Publishers, 2003, стр. 3-15; J. Jackson, наведено дело, стр. 177-179; C. Ledet, *Causation of Injury in Safeguards Cases: Why the US Can't Win*, Law and Policy in International Business, 2003, доступно на: http://www.findarticles.com/p/articles/mi_qa3791/is_200304/ai_n9192533; K. Henry, Comment, *Is the United States the World's Dumping Ground for Steel? Recent Influxes in Steel Imports in the United States, the Effects, and the Possible Remedies*, 25 *Houston Journal of International Law* бр. 25, 2003. Такође видети: USITC, *Global Safeguard Investigations*, доступно на: http://www.usitc.gov/er/safeguard/201_FAQ_BASIC.HTM; U. S. Dep't of State, *The Language of Trade*, Section 201, доступно на: <http://usinfo.state.gov/products/pubs/trade/glosssz.htm#sect201>; М. Илешкић, наведено дело, стр. 52.

25. Честа примена мера заштите од прекомерног увоза челика у САД само је један од примера обезбеђивања овакве политичке подршке.

мере консултују остале уговорнице ГАТТ-а, изузев уколико би одлагање примене мера довело до тешко отклоњивих штетних последица.²⁷⁾ Заштитна мера се може примењивати само након претходно спроведеног поступка од стране надлежног органа и у складу са процедуром претходно доступном свим заинтересованим странама, а у складу са чланом Х ГАТТ-а.²⁸⁾ Примена ових мера се постепено либерализује док су на снази,²⁹⁾ а земља која примењује ову мера мора обезбедити адекватну накнаду држави чији је извоз погођен применом ове мере.³⁰⁾ На крају, адекватно је обезбеђен и интерес земаља у развоју, те се заштитне мере, с једне стране, неће примењивати на увоз производа пореклом из земаља у развоју докле год удео увоза овог производа не превазилази 3% од укупног увоза конкретног производа у ту земљу, а с друге стране, земљама у развоју биће дозвољено да продуже максимално трајање примене мере заштите од прекомерног увоза за две године.³¹⁾ Оваква одредба у складу је са чланом ХVIII ГАТТ-а који гарантује помоћ економском развоју оних земаља у којима је животни стандард становништва низак, тј. чије се привреде налазе у првим фазама развоја.

У даљем делу рада, видећемо да ли је и на који начин наш законодавац успео да одговори на ове захтеве Светске трговинске организације.

УСЛОВИ ЗА ПРИМЕНУ. Из саме дефиниције мера заштите од прекомерног увоза произилази да је њихова употреба оправдана само онда када се након спроведеног поступка утврди да постоји:

1. повећан увоз одређене робе;
2. озбиљна штета по домаћу производњу исте, сличне или директно конкурентне робе, или претња настанка озбиљне штете по исту;
3. узрочна веза између повећаног увоза робе и озбиљне штете коју трпи домаћа производња или која прети домаћој производњи исте, сличне или директно конкурентне робе, и
4. када је тако повећан увоз последица непредвидивих околности.

1. **Повећан увоз.** Наш закон као један од услова за примену заштитних мера наводи да је неопходно да је дошло до повећаног увоза одређене робе. Закон, међутим, не прецизира да ли је реч о апсолутном или релативном повећању увоза. То значи да смањење домаће производње одређеног производа може изазвати релативно повећање увоза тог производа чак и када апсолутне количине увоза из других земаља остају на истом нивоу, или ако се смањују! У оваквим околностима,

26. Члан 2. став 2. СТО Споразума о заштитним мерама: "Мере заштите од прекомерног увоза примењују се на одређени производ *независно од његовог порекла.* "

27. Члан XIX став 2-3. ГАТТ-а.

28. Члан 3. став 1. СТО Споразума о заштитним мерама.

29. Члан 7. став 4. СТО Споразума о заштитним мерама.

30. Члан 8. СТО Споразума о заштитним мерама. Ова накнада ће се најчешће јављати у форми суспендовања или повлачења концесија у висини вредности трговинске размене која је погођена применом мере заштите од прекомерног увоза.

31. Члан 9. СТО Споразума о заштитним мерама. Заштити земаља у развоју на овај начин обезбеђује и наш законодавац чланом 2. Уредбе.

чини се неопходним да се овакво повећање увоза обавезно узме у обзир у фази утврђивања постојања узрочне везе између штете по домаћу индустрију и повећаног увоза, јер представља јасан показатељ да постоје и други разлози штете по домаћу индустрију (они разлози који су довели до смањења домаће производње).³²⁾ Сличан проблем се јавља и услед недостатка временског оквира у односу на који се врши упоређивање, тј. констатација повећања увоза. С тим у вези, корисна је пракса Апелационог тела СТО по којој се период који непосредно претходи поступку испитивања узима као релевантан.³³⁾ У пракси америчке Међународне трговинске комисије редовно се узима као релевантан петогодишњи период који претходи покретању поступка испитивања.³⁴⁾ У ЕУ овај период износи три до пет година.³⁵⁾

Не оправдава свако повећање увоза примену заштитних мера.³⁶⁾ Другим речима, није довољно да се у поступку испитивања докаже да је количина увоза нпр. ове године већа од количине увоза прошле године. Неопходно је да је реч о таквом повећању увоза које је како у квантитативном тако и у квалитативном смислу довољно значајно да изазове *озбиљну штету* по домаћу производњу.³⁷⁾ С тим у вези, чини се да терминолошко опредељење нашег законодавца за фразу *повећање увоза*, не указује довољно на степен повећања који се захтева ради легитимне примене ове мере. У том смислу, боље је било решење старог закона по којем је услов за примену ових мера било *знајно повећање увоза*.³⁸⁾

2. **Озбиљна штета.** Сматра се да постоји озбиљна штета по домаћу производњу када је дошло до *значајног и свеобухватног слабљења* положаја домаће производње,³⁹⁾ што се утврђује нарочито на основу: повећања увоза предметне робе, удела повећаног увоза на тржишту Србије или умањења продаје, производње, продуктивности, искоришћености капацитета, зараде или запослености код домаћих произвођача предметне робе.⁴⁰⁾ Сматра се да постоји опасност од озбиљне штете, с друге стране, када је на основу утврђених чињеница извесно да предстоји

32. СТО Споразум о заштитним мерама прави разлику између апсолутног и релативног повећања увоза у члану 8. којим регулише ниво уступака и других обавеза, и то тако што се обезбеђује већа мера заштите државе у којој је дошло до апсолутног повећања увоза (у том случају земља чији је извоз погођен заштитном мером нема право на суспензију обавеза преузетих на основу ГАТТ-а у трајању од три године).
33. Видети одлуку Апелационог тела СТО у случају *Argentina – Footwear (EC)* (WT/DS121/AB/R) од 14. децембра 1999. године.
34. С. Ledet, *Causation of Injury in Safeguards Cases: Why the US Can't Win*, Law and Policy in International Business, 2003, доступно на: http://www.findarticles.com/p/articles/mi_qa3791/is_200304/ai_n9192533
35. Van Bael & Bellis, наведено дело, стр. 591.
36. Исто, стр. 592.
37. Видети пара. 131. одлуке панела СТО у случају *Argentina – Footwear (EC)* (WT/DS121/AB/R) од 14. децембра 1999. године; члан XIX ГАТТ-а и V поглавље Европске Регулative бр. 3285/94, Official Journal of the European Union, бр. L 349, стр. 53 из 1994. године.
38. У праву ЕУ користи се стандард *''in greatly increased quantities.* ''
39. Члан 56. став 2. тач. 1. Закона; Члан 4. 1. а. СТО Споразума о заштитним мерама.
40. Члан 56. став 2. тач. 1. Закона; Члан 4. 2. а. СТО Споразума о заштитним мерама.

наступање озбиљне штете.⁴¹⁾ У том смислу, процењују се докази о степену вероватноће даљег пораста увоза на основу свих доступних елемената (купопродајни уговори, јавне аукције, обавезујуће понуде, повећање извозних капацитета држава извозница и сл).⁴²⁾ Важно је напоменути да је довољно да се утврди постојање опасности од настанка озбиљне штете да би се примена заштитне мере сматрала оправданом (под претпоставком да су и други услови задовољени).

Да би повећан увоз неког производа могао да доведе до примене мере заштите од прекомерног увоза неопходно је да он наноси озбиљну штету (или прети таквом штетом) *домаћој производњи* истог или сличног производа. Домаћом производњом у том смислу сматра се заједничка производња свих домаћих произвођача *исте, сличне или непосредно конкурентне робе*, односно домаћих произвођача чија заједничка производња такве робе представља више од 50% укупне домаће производње те робе.⁴³⁾ Оваква дефиниција домаће производње шира је од дефиниције домаће производње за потребе примене антидампиншких и компензаторних мера.⁴⁴⁾

Дефинисање *исте, односно сличне или непосредно конкурентне робе* је неопходно за правилно утврђивање испуњености услова за примену заштитних мера. Ово питање је од великог практичног значаја, обзиром да од њега у великој мери зависи даљи ток и исход поступка. Обзиром на различитост типова и модела производа који се пласирају на тржиште тешко је утврдити да ли се у конкретном случају ради о другом типу истог производа или о другом производу. Без одређивања овог појма, немогуће је одредити које све произвођаче обухвата појам домаће индустрије, од чега опет зависи утврђивање постојања озбиљне штете и узрочне везе. Примера ради, у случају *Mandarins* из 2003. године⁴⁵⁾ Европска комисија је утврдила да је увозна роба "слична, односно директно конкурентна" роби Заједнице јер: 1. носи исту међународну шестоцифрену тарифну ознаку; 2. исте је или сличне величине, укуса, облика и текстуре; 3. продаје се истим или сличним каналима трговине; и 4. исти или слични су им коначни корисници. У случају *Certain steel products* из 2001. године⁴⁶⁾ Европска комисија је приликом утврђивања испуњености овог услова узела у обзир следеће чињенице: 1. међународну тарифну класификацију, физичке карактеристике и међународно признате стандарде производње робе; 2. продајне канале и упоредивост цена; 3. коначне кориснике и 4. став потрошача о заменљивости конкретне робе. У одлуци у случају *Quartz watches* из 1984. године⁴⁷⁾ Европска комисија је закључила да се директно конкурент-

41. Члан. 56. став 2. тач. 2. Закона; члан 4. 1. б. СТО Споразума о заштитним мерама.

42. Члан 3. став 2. Уредбе.

43. Члан. 56. став 2. тач. 3. Закона.

44. Члан 35. став 3. тачка 2. Закона: "Домаћа производња је укупна заједничка производња домаћих произвођача исте или сличне робе, која представља претежни део укупне домаће производње те робе."

45. Official Journal of the European Union бр. L 290 из 2003. године, стр. 3.

46. Official Journal of the European Union бр. L 261 из 2002. године, стр. 1.

47. Official Journal of the European Union бр. L 106 из 1984. године, стр. 31.

ним производима сматрају производи који су међусобно заменљиви, односно, који се могу користити за исте сврхе.

Важно је напоменути и то да концепт "озбиљне штете," као услов за примену мера заштите од прекомерног увоза, не одговара појму "знатне штете" која је услов за примену антидампиншких и компензационих мера.⁴⁸⁾ Наиме, озбиљна штета којој је изложена домаћа производња је по обиму већа од знатне штете и мора се доказати да би дошло до оправдане примене мера заштите од прекомерног увоза.⁴⁹⁾

3. Узрочна веза. Познато је да штета домаћој индустрији може настати из бројних и веома различитих разлога. Прекомерни увоз одређене робе само је један од њих. Као остали могу се јавити нпр. застарелост постројења или технологије домаћих произвођача, нерационално организована производња, нарушавање конкуренције и сл. Било би неправедно када би се сви ови узроци ставили на терет извозницима из трећих земаља. Правила ГАТТ-а зато, а и наш Закон, прописују да ако се у поступку испитивања утврди да озбиљна штета настаје и због других узрока, тако настала штета не може бити основ за увођење мера заштите од прекомерног увоза.⁵⁰⁾ Неопходно је да је повећан увоз непосредан узрок озбиљне штете, а не само један од узрока такве штете, да би било места примени заштитних мера,⁵¹⁾ односно да је постојање узрочне везе између пораста увоза и озбиљне штете несумњиво доказано.⁵²⁾

4. Непредвиђен развој околности. Сматра се да је за примену мера заштите од прекомерног увоза неопходно да је до повећања увоза дошло услед непредвиђеног развоја околности.⁵³⁾ Наш закон не садржи овај услов за примену мера заштите од прекомерног увоза, иако је јасно садржан у члану XIX ГАТТ-а. Остаје нејасно из ког разлога је законодавац пропустио да уврсти овај услов за примену мера заштите од прекомерног увоза, нарочито имајући у виду околност да је овај услов био предвиђен одредбом члана 59. старог закона.⁵⁴⁾ Једно од могућих тумачења је да се законодавац руководио одредбом члана 2. СТО Споразума о заштитним мерама који овај услов не садржи, а не и одредбом члана XIX ГАТТ-а. Међутим, чак и ако је о томе реч, законодавац је погрешно протумачио одредбе СТО Споразума

48. Знатну штету, односно опасност да до такве штете дође, Закон дефинише у члану 39. став 2. као такву штету која доводи, односно може да доведе, *до стварног или могућег пада домаће производње*, пада продаје домаће робе, удела на тржишту, профита, продуктивности, прихода од инвестиција, искоришћености капацитета, стварног или могућег утицаја на промет, пада залиха, запослености, зараде, привредног раста, као и до пада могућности прибављања капитала или инвестиција. С друге стране, озбиљна штета се дефинише као *значајно и свеобухватно слабљење положаја домаће производње* (члан. 56. став 2. тач. 1. Закона)

49. Видети пара. 124. одлуке панела СТО у случају *US – Lamb* (WT/DS177/R, WT/DS178/R) од 21. децембра 2000. године,

50. Овај став потврђен је у пара 9. 2. одлуке Апелационог тела СТО у случају *US - Wheat Gluten* (WT/DS166/AB/R) од 22. децембра 2000. године

51. Видети члан 56. став 1. тач. 3. Закона; члан 4. 2. б. СТО Споразума о заштитним мерама.

52. Члан 3. став 1. Уредбе.

53. *Van Bael & Bellis*, наведено дело, стр. 629.

о заштитним мерама, јер је занемарио одредбу члана 1. овог Споразума по којој овај Споразум "садржи правила за примену мера заштите од прекомерног увоза у смислу мера предвиђених у члану XIX ГАТТ-а." Овај члан недвосмислено указује да члан XIX ГАТТ-а и СТО Споразум о заштитним мерама чине органску целину и да је њихова истовремена примена једина правилна. Овакав став аутора потврђен је, између осталог, и одлукама Апелационог тела за решавање спорова СТО у случају *Argentina – Footwear (EC)*⁵⁵ и *Korea-Dairy*,⁵⁶ као и одлуком панела СТО у случају *US – Lamb*.⁵⁷)

Овакво тумачење панела СТО је у складу са самом природом мера за заштиту од прекомерног увоза. Уосталом, и сам назив члана XIX ГАТТ-а гласи "*Хијне мере у вези са увозом појединих производа*." Из ових разлога заштите мере мере могу бити примењене само онда када разлози њихове примене настану из непредвидивих и неочекиваних околности, а не и кад је до повећања увоза дошло услед уобичајених токова трговине. У прилог овом становишту говори и одлука панела СТО у случају *Chile – Price Band System*,⁵⁸ којом је предузета заштитна мера оцењена као недопуштена из разлога што се о овој околности надлежни органи нису изјаснили у образложењу одлуке о увођењу заштитне мере.⁵⁹) Из ових разлога, сматрамо да је неопходно извршити одговарајуће измене нашег Закона.

ПОСТУПАК ИСПИТИВАЊА. Основна правила поступка испитивања услова за примену заштитних мера подразумевају, пре свега, да се поступак спроводи од стране надлежног органа и по унапред прописаној и објављеној процедури. Даље, поступак се заснива на начелима једнакости и равноправности заинтересованих лица, контрадикторности и расправности, поверљивости података и информација, уз уважавање и других процесних гаранција карактеристичних за управни поступак. Ова правила садржана су и у нашем позитивном праву.⁶⁰)

Надлежни орган. Министарство за економске односе са иностранством (у даљем тексту: Министарство) је надлежан орган за спровођење поступка испитивања у Србији, а Влада за увођење мера, утврђивање њихове врсте и трајања.⁶¹)

Активна легитимација. Министарство по службеној дужности покреће поступак испитивања када сматра да постоје околности из члана 56. Закона, и једино је

54. Став 1. овог члан је гласио: "Ако се услед *непредвиђених околности* у кратком временском периоду знатно повећа увоз одређене робе или се увоз те робе врши под условима који доводе до поремећаја на домаћем тржишту и наносе, или прете да нанесу знатну штету домаћој пшроизводњи сличне робе, Савезна влада привремено предузима мере за отклањање насталих поремећаја и штета. Те мере се примењују за време неопходно за спречавање или отклањање штете, односно поремећаја."

55. Видети пара. 8. 89. одлуке СТО панела.

56. Видети пара. 77. одлуке СТО панела (WT/DS/98ABR) од 14. децембра 1999. године.

57. Видети пара. 7. 11. одлуке СТО панела.

58. Видети пара. 7. 136. одлуке СТО панела (WT/DS/207R) од 3. маја 2002. године.

59. Исто, пара. 7. 134.

60. Члан 7. и чланови 13-17. Уредбе.

61. Видети чланове 56. и 57. Закона.

легитимисано за покретање овог поступка. Иако се овим мерама пре свега штити домаћа индустрија, изостала је одредба по којој и сами представници домаће индустрије могу иницирати поступак испитивања уколико сматрају да су испуњени законски услови, као што је предвиђено за покретање антидампиншког и компензаторног поступка.⁶²⁾ У упоредном праву је уобичајено да свако ко представља домаћу индустрију може да покрене поступак за примену заштитних мера, било да је реч о предузећу које је део те индустрије, о удружењу таквих предузећа, синдикату радника, па чак и групи радника.⁶³⁾ Уосталом, то је предвиђао и члан 59. став 2. старог закона.⁶⁴⁾ Одредба члана 4. Уредбе обезбеђује учешће заинтересованих лица у поступку испитивања ради заштите својих интереса. Међутим, то не значи и да су ова лица легитимисана да покрену поступак за примену заштитних мера.

За покретање поступка испитивања надлежно Министарство има дискреционо право, што није нужно у најбољем интересу домаће привреде. Министарство из политичких разлога (нпр. ако је шеф Министарства различите политичке припадности од власника погођене домаће индустрије) или разлога некомпетентности својих службеника (неодговарајући профил, нестручност, недостатак мотивације итд.) неће увек препознати потребу покретања поступка примене мера заштите од прекомерног увоза. Зато сматрамо да је проширење круга активно легитимисаних лица још једна од исправки коју је неопходно извршити у законском тексту.

Привремене мере. Уколико је у току поступка утврђено да је повећани увоз проузроковао или прети да проузрокује озбиљну штету и ако би одлагање проузроковало тешко отклоњиве штетне последице Влада, на предлог Министарства, у хитним случајевима може изрећи привремене мере у форми додатне увозне дажбине.⁶⁵⁾ Трајање ових мера је ограничено на период не дужи од 200 дана. Ако се касније утврди да повећани увоз није изазвао нити прети да изазове озбиљну штету домаћим произвођачима, износ примљен на основу привремене мере се враћа без одлагања.⁶⁶⁾ У сваком случају, уколико током трајања привремене мере пре-

62. Видети члан 40. Закона.

63. Амерички прописи захтевају од подносиоца захтева и да уз захтев поднесе план прилагођавања стања домаће индустрије условима увозне конкуренције. То је и разумљиво ако се узме у обзир да је економско оправдање примене заштитних мера у систему либералне економије руковођено потребом прилагођавања домаће производње условима прекомерног увоза. Видети: R. Folsom, M. Gordon, J. Spanogle, *International Trade and Investment*, West Group, St Paul, Minn, 2000, стр. 143; J. Jackson, наведено дело, стр. 177.

64. "Предлог за доношење мера из става 1. овог члана могу поднети и надлежни савезни орган, савезни орган надлежан за послове трговине, Привредна комора Југославије, као и заинтересована предузећа и правна лица са подацима о стварној штети која је настала или може настати и о узрочно-последичној вези између увоза у одређеним околностима и штете. "

65. Члан 59. став 1. Закона. Одлука о увођењу привремене мере садржи: тарифну ознаку и наименоване робе за коју се уводи мера заштите, трајање мере заштите и начин и услове примене мере заштите (стопа, односно износ дажбине, количине и сл.) (члан 9. став 2. Уредбе). Ова одлука се се објављује у Службеном гласнику РС и ступа на снагу најраније осмог дана од дана објављивања.

66. Члан 59. став 3. Закона.

стану околности које су довеле до увођења привремене мере, Влада ће донети одлуку о престанку њеног важења.⁶⁷⁾

Иако се увођење привремених мера, када то оправдани разлози захтевају, сматра уобичајеним у међународној регулативи ове материје, а и у нашем управном праву,⁶⁸⁾ наш законодавац је себи отежао могућност примене такве мере одредбом члана 59. став 1. Наиме, очигледна је контрадикција између става 1. који предвиђа примену привремених мера "ако је у поступку испитивања **утврђено да је повећани увоз проузроковао** или прети да проузрокује озбиљну штету, " и става 3. истог члана којим је предвиђено да ће се износ наплаћен на основу става 1. овог члана вратити уколико се "у поступку испитивања **утврди да повећани увоз није изазвао** нити прети да изазове озбиљну штету домаћим произвођачима. "Ово из разлога што је јасно да места примени привремених мера нема када су чињенице које оправдавају њихову примену већ **све утврђене**, већ само онда кад постоји *велика вероватноћа* да је повећан увоз нанео штету или прети штетом домаћој индустрији, а на основу до тада утврђених чињеница.⁶⁹⁾ Оваква формулација закона наводи на закључак да ће надлежни орган на основу *истиој правно релевантној чињеничној скупи* најпре закључити да има места примени привремене мере, а затим одустати од таквог закључка. Интерес домаће индустрије налаже да оваква непрецизност законодавца буде што пре исправљена.⁷⁰⁾ У супротном, примена привремених мера за заштиту од прекомерног увоза нема јасан циљ и смисао.

Трајање поступка. За разлику од права ЕУ и САД,⁷¹⁾ наш Закон не предвиђа максимално трајање поступка испитивања. Нису јасни разлози законодавца за овакав пропуст, нарочито имајући у виду околност да је чланом 52. Закона предвиђен рок за окончање поступка испитивања за примену антидампинских и компензаторних мера. Сматрамо да је постојање једне такве одредбе неопходно ради обезбеђивања правне сигурности извозника робе која је предмет поступка.

67. Члан 9. став 3. Уредбе.

68. Примере доношења привремених решења налазимо редовно код оних управни ствари у којима се често показује као неопходно, хитно утврдити, још у току поступка, одређене аконтационе износе. Ово из разлога што у извесним ситуацијама, чекање на потпуно утврђивање свих правно значајних чињеница и доношење трајног решења може да буде штетно по јавни интерес или по интерес странке. Више о томе видети: З. Томић, В. Бачић, Коментар Закона о општем управном поступку са судском праксом и регистром појмова, Службени лист СРЈ, Београд, 1999, стр. 296-97.

69. Видети члан 6. СТО Споразума о заштитним мерама. Такође, упореди члан 207. Закона о општем управном поступку који регулише доношење *привремених решења*. Уосталом, и члан 49. Закона о спољнотрговинском пословању правилно предвиђа да се привремене мере (у антидампинском и комензаторном поступку) могу увести онда када је постојање дампинга односно субвенције и штете учињено *вероватним*, а због одлагања примене мера могу наступити тешко отклоњиве штетне последице.

70. У том смислу, било би довољно да се израз "утврђено" у члану 59. став 1. Закона замени фразом "учињено вероватним."

71. Видети члан 7(2) Европске регулативе бр. 3285/94 и поглавље 201 Америчког трговинског закона из 1974. године (19 USCA §§ 2251-2253).

Окончање поступка испитивања. Министарство је дужно да по окончању поступка испитивања Влади достави обавештење о резултатима поступка испитивања које садржи анализу стања домаће производње, процену раста прекомерног увоза и утицај који повећање увоза има на озбиљну штету, односно опасност од настанка озбиљне штете, као и предлог у вези с потребом увођења мере заштите. Ово обавештење нарочито садржи податке о: обиму увоза робе која је предмет испитивања, условима увоза иу утицају прекомерног увоза на домаћу производњу, делу домаћег тржишта на који утиче повећани увоз, узрочној вези између пораста увоза и озбиљне штете, околностима које указују на дуготрајност појаве и одругим околностима које могу да буду од утицаја на доношење одлуке о увођењу мера заштите.⁷²⁾ Влада окончава поступак:

А. доношењем одлуке о увођењу мера заштите;

Б. доношењем одлуке којом се поступак окончава без увођења мера заштите.⁷³⁾

А. Одлука о увођењу мера заштите. Ако обавештење о резултатима поступка испитивања садржи довољно доказа да прекомерни увоз одређене робе изазива или прети да изазове озбиљну штету домаћој производњи, Влада доноси одлуку о увођењу мера заштите.⁷⁴⁾ Правило је, међутим, да пре доношења одлуке о примени заштитне мере Влада обави консултације за државама које имају посебан интерес као извознице производа у питању.⁷⁵⁾ Тек ако се консултације (преговори) не заврше споразумом, Влада ће увести меру заштите од прекомерног увоза. Како је примена мера заштите од прекомерног увоза у суштини руковођена заштитом јавног интереса, то се од државе која примењује ову меру очекује да у одлуци којом се ова мера уводи буде јасно наведено чињенично стање на основу којег је одлука донета, као и разлози који су руководили надлежни орган у доношењу такве одлуке.⁷⁶⁾

Уколико се мера заштите од прекомерног увоза уводи у виду количинског ограничења, закон предвиђа да то ограничење не може бити мање од просечне количине увоза у трогодишњем периоду који претходи периоду прекомерног увоза или периода за који постоје статистички подаци, изузев ако је несумњиво утврђено да је за спречавање или отклањање последица озбиљне штете неопходан виши ниво заштите.⁷⁷⁾

72. Члан 8. Уредбе.

73. Обе одлуке се објављују у Службеном гласнику РС.

74. Ова одлука садржи: тарифну ознаку и наименовање робе за коју се уводи мера заштите; процену утицаја прекомерног увоза на настанак озбиљне штете, односно претње настанка озбиљне штете за домаћу производњу; врсту и ниво заштитних мера у случају увођења додатне увозне дажбине, односно обим и начин одређивања квота у случају количинског ограничења; трајање мера заштите и начин постепене либерализације (члан 9. став 4. Уредбе).

75. Члан 57. став 3. Закона; члан 12. СТО Споразума о заштитним мерама.

76. Видети члан 3. СТО Споразума о заштитним мерама.

77. Члан 60. став 1. Закона; члан 5. 1. СТО Споразума о заштитним мерама.

Б. Одлука о окончању поступка без увођења мера заштите. Уколико обавештење о резултатима поступка испитивања не садржи довољно доказа да прекомерни увоз одређене робе изазива или прети да изазове озбиљну штету домаћој производњи Влада ће окончати поступак без увођења мера заштите.⁷⁸⁾

Примена мера заштите. Мере заштите примењују се на увоз робе независно од државе порекла и само у оној мери која је потребна да се спречи или отклони озбиљна штета или да се омогући прилагођавање домаће производње тржишним условима.⁷⁹⁾ Овај услов је нарочито важан јер ће се сматрати повредом одредаба СТО Споразума о заштитним мерама уколико не постоји сразмерност штете коју држава трпи због прекомерног увоза и мера које се предузимају ради уклањања те штете, чак и кад је право државе да уведе ову меру неспорно.⁸⁰⁾

Наплата. Наплату привремених, односно коначних дажбина уведених као мера заштите од прекомерног увоза врше царински органи у износу, односно стопи утврђеној одлуком о увођењу мере, у складу са царинским прописима.⁸¹⁾

Трајање мера заштите. Једно од основних обележја мера заштите од прекомерног увоза јесте њихов привремен карактер тј. ограничено трајање. Правило је да мера заштите остаје на снази колико је потребно да се отклони штета, а најдуже четири године од дана увођења, укључујући и период примене привремене мере заштите.⁸²⁾ Изузетно, Влада на предлог Министарства може да продужи период примене мере заштите уколико утврди да је она и даље неопходна за спречавање или отклањање последица озбиљне штете и да постоје докази да се домаћа производња прилагођава тржишним условима.⁸³⁾ Укупан рок примене мере заштите од прекомерног увоза не може бити дужи од осам година од дана њеног увођења, укључујући и период примене привремене мере заштите.⁸⁴⁾

Постепена либерализација примене. Законом је прописана обавеза Владе да у редовним временским интервалима постепено смањује степен мере заштите која се примењује дуже од једне године. Влада може меру ставити изван снаге или убрзати смањивање степена заштите, уколико за то постоје разлози.⁸⁵⁾

Ограничење примене. Мера заштите од прекомерног увоза не може да се уведе за увоз робе који је претходно био предмет такве мере пре истека рока једнаком периоду примене такве мере, који не може бити краћи од две године. Изузетно, ако предметна роба није била предмет мере заштите више од два пута у периоду од пет година пре увођења нове мере заштите, могуће је увести нову меру у тра-

78. Члан 10. Уредбе.

79. Члан 61. Закона; члан 2. 2. и члан 5. 1. СТО Споразума о заштитним мерама.

80. Овај став је потврђен у пара. 84 одлуке Апелационог тела СТО у случају *US – Line Pipe (WT/DS202/AB/R)* од 15. фебруара 2002. године.

81. Члан 18. Уредбе.

82. Члан 62. став 1. Закона; члан 7. 1. СТО Споразума о заштитним мерама.

83. Члан 62. став 2. Закона; члан 7. 2. СТО Споразума о заштитним мерама.

84. Члан 62. став 3. Закона; члан 7. 3. СТО Споразума о заштитним мерама.

85. Члан 63. Закона; члан 7. 4. СТО Споразума о заштитним мерама.

јању не дужем од 180 дана и по истеку рока од годину дана од последње примене мере заштите од прекомерног увоза предметне робе.⁸⁶⁾

ЗАКЉУЧНЕ НАПОМЕНЕ. Из претходне анализе јасно произилази да наш законодавац није на адекватан начин узео у обзир све услове за примену мера заштите од прекомерног увоза. Напротив, цео законски оквир за примену заштитних мера невешто је постављен. С једне стране, долази до непотребних преклапања одредаба законског и подзаконског текста, а с друге стране, законодавац не успева да обухвати целокупну материју уређену правилима СТО и Европске уније. Додатно, законски текст садржи низ контрадикторности.

Сматрамо да овакав пропуст законодавца може имати далекосежне последице по нашу земљу, како у поступку приступа СТО, тако и пред Телом за решавање спорова СТО након приступа, уколико не дође до одређених измена текста Закона. Обзиром да је цена одлагања приступа СТО, односно вођења спора пред СТО, изузетно висока неопходно је извршити корекцију законског текста у најкраћем року.

Ово, међутим, није и једина бојазан аутора у вези са применом заштитних мера у Србији. Додатни проблеми произилазе из саме структуре надлежног органа за спровођење поступка испитивања за примену ових мера. Наиме, наше Министарство за економске односе са иностранством броји свега 14 запослених у групи за примену заштитних мера.⁸⁷⁾ Из ових разлога, оправдана је сумња да наша земља и са измењеним текстом Закона неће успети да одговори на захтеве међународне заједнице који се тичу одмерене и правилне примене мера заштите од прекомерног увоза, докле год се не изврши одговарајућа реорганизација надлежног органа и едукација запослених. Тек тада ће овај Закон пружати истинске гаранције либералног режима спољне трговине и означити "почетак нове епохе у уређењу спољнотрговинских односа" у праву Србије.⁸⁸⁾

Примена заштитних мера захтева посебан опрез из још једног разлога. Чак и у систему СТО примена заштитних мера повлачи "плаћање накнаде" земљама чији је извоз погођен овом мером.⁸⁹⁾ Ван система СТО увођење заштитних мера отвара могућност примене реторзивних мера. Управо из ових разлога, примена заштитних мера и није нарочито популарна на међународном нивоу.⁹⁰⁾ Зато би и наша

86. Члан 64. Закона; члан 7. ст. 5-6. СТО Споразума о заштитним мерама.

87. Видети страну 7. Извештаја о раду Министарства за економске односе са иностранством из јануара 2005. године, доступан на: <http://www.mier.sr.gov.yu/upload/dokumenta/IZVESTAJ2005Sr.pdf>. Насупрот томе, Комисија за међународну трговину САД броји око 300 запослених, а одељење Министарства трговине САД које се бави мерама трговинске заштите 75 људи. У оквиру Комисије ЕУ је тренутно на пословима примене мера трговинске заштите запослено 163 људи. Видети: Mayer, Brown, Rowe & Maw, Evaluation of EC Trade Defence Instruments, децембар 2005, део 2. стр. 35, доступно на: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/february/tradoc_127382.pdf.

88. Видети: М. Париводић, Предговор Закона о спољнотрговинском пословању, Службени гласник, Београд, 2006, стр. 7-26.

89. Видети члан 8. СТО Споразума о заштитним мерама.

Влада приликом одлучивања о увођењу заштитних мера морала да узме у обзир све предности и мане њиховог увођења, укључујући и ненадокнадиву штету коју би њиховом применом могла да проузрокује нашим извозницима.⁹¹⁾ Управо из ових разлога Европска унија прописује и постојање интереса заједнице као додатног услова за примену заштитних мера.⁹²⁾ За крај, треба имати у виду и чињеницу да у досадашњој пракси Тела за решавање спорова СТО ни у једном случају није утврђена оправданост примене ових мера, када су биле предмет спора!⁹³⁾

-
90. Примера ради, у периоду између 1950. и 1986. године само је 132 пута примењена мера заштите од прекомерног увоза, док је у периоду од 1979. до 1988. покренуто чак 1. 833 антидампинских поступака и 429 компензационих поступака. Видети: М. Trebilcock & R. Howse, *The Regulation of International Trade*, Лондон 1995, стр. 162. Према подацима СТО у периоду од 1995-2001. године земље чланице СТО покренуле су 1845 антидампинских поступака, 143 поступка за примену компензационих мера и свега 65 поступака за примену мера заштите од прекомерног увоза (видети: Т. Stewart, А. Dwyer, М. Prado, *Antidumping, Countervailing Duties and Trade Remedies: "Let's Make a Deal"??- Views From a Domestic Practitioner, International Lawyer*, бр. 37, 2003, стр. 762).
 91. Увођење заштитне мере због прекомерног увоза челика у САД 2001. године, могло је да кошта америчку привреду преко 2 милијарде долара, кроз мере одмазде којима су претиле Владе овом мером погођених земаља: ЕУ, Јапана, Кине, Кореје, Бразила, Швајцарске, Норвешке и др. земаља. Више о томе видети: R. Bhala, D. Gantz, *WTO Case Review 2003, Arizona Journal of International and Comparative Law* бр. 6, 2004, стр. 317 – 439; G. Yerkey, *Steel: President Bush Seen Facing 'Stark Choice' On Steel Tariffs; Further Extensions Unlikely*, 20 *International Trade Rep. (BNA)*, No. 44, стр. 1831 (6. новембар 2003), Т. Zaun, *Japan Threatens Retaliation Against U. S. Over Steel Tariffs*, *Wall Street Journal*, стр. А2 (28. новембар 2003). Р. Wonacott & S. Miller, *China Weighs Tariffs on U. S. Goods*, *Wall Street Journal*, стр. А11 (21. новембар 2003).
 92. Сматра се да се при доношењу одлуке о примени заштитне мере морају узети не само интереси домаћих произвођача производа у питању, већ и интереси других произвођача, као и интереси потрошача. Видети: члан 16(1) Европске Регулative бр. 3285/94.
 93. Више о томе видети: J. Ragosta, N. Joneja & M. Zeldovich, *WTO Dispute Settlement: The System Is Flawed And Must Be Fixed International Lawyer* Fall, 2003, стр. 727; Т. Stewart & А. Dwyer, *Handbook on WTO Trade Remedy Disputes - The First Six Years (1995-2001)*, Transnational Publishers, Inc., 2001, стр. 323-89.

Milena Đorđević, LL.M.
Assistant, Faculty of Law University of Belgrade

SAFEGUARD MEASURES

Summary

In this article the author analysis basic conditions for application of safeguard measures in the light of the WTO rules and comparative law.

The author critically discusses safeguards procedure under the new Serbian Law on Foreign Trade, with suggestions for changes where needed.

At the end, the author concludes with recommendations for proper and sound application of the pertinent domestic regulation.

Key words: *GATT, increase of import, serious injury, domestic industry, investigation procedure, provisional measures.*